

אקדמות מלין

לאחר גיליון העשור, שיחד כולו לעיונים בציונות הדתית ובמחשבה הדתית העכשווית, אנו מרחיבים את העיסוק לתחומים נוספים, במטרה להגדיר מרחב של דיון הכולל עיונים תאורטיים ולמדניים, דיונים תאולוגיים, וליבון סוגיות בהגות זמננו. הגיליון הנוכחי מכיל מאמרים ומסות המשרטטים בקווים רעננים את המפה של עולם המחשבה הדתית ואת גבולותיו, ועומדים על משמעויותיו הציבוריות.

המאמר הפותח של **יאיר אלדן** - שזכה במקום השני בתחרות המאמרים בשנת תשנ"ט מיסודם של בית מורשה בירושלים ושל קרן מרתה וארנסט שוורץ - עוקב אחר גלגולי הציוני "לא תעמוד על דם רעך", ואחר היסודות הרעיוניים של האחריות לאחר, כפי שהם באים לידי ביטוי במקרא, בהגות המודרנית אצל עמנואל לוינס, ובחקיקה בכנסת ישראל בחוק "לא תעמוד על דם רעך התשנ"ח - 1998". מאמציו של המחבר מופנים ליצירת בסיס להבנה ולהידברות בין דתיים ובין חילוניים במדינת ישראל על בסיס רעיון הערבות כפי שהוא מופיע במקרא.

האחריות לאחר היא גם נושא מאמרו של הרב **דניאל אפשטיין**, המנתח את מקורה של התפיסה הייחודית של עמנואל לוינס בסוגיה זו, על רקע ההגות האירופית ועולמו הפילוסופי של לוינס.

עבודתו של **יצחק גייגר** מתמקדת בסקירה ובניתוח הכתבים של אחד הזרמים הבולטים כיום בציונות הדתית, הזרם האקדמי-ביקורתי. לדעת הכותב, קיימת כיום מגמה להציב סדר יום חדש לציונות הדתית, ובתוך כך לערער יסודות תאולוגיים שעיצבו את הציונות הדתית במשך שנות דור ולהציע אחרים תחתם.

הרב ד"ר **דניאל טרופר** מנתח במאמרו את הבעיות העומדות בפני הסמכות התורנית אל נוכח המגמות הרווחות כיום בציבור הדתי, והוא אף מציע כמה דרכי מוצא רעיוניות ומעשיות בנושא טעון זה.

התפיסה המקובלת של ההלכה כפוסקת אחרונה בכל צעד ושעל, זוכה לבחינה מחודשת במאמרו של **שי עקביא וזנר**. המאמר, היוצא מתוך נקודת מוצא של מחויבות להלכה, מבקש לראות את הלכה כמערכת הנורמטיבית של היהדות, שעל גבי פסיקתה אפשר שיהיו קיימים שיקולים נוספים שאיש ההלכה צריך לשקלל ולהכריע בהם.

סוגיית ההערמה בהלכה נתפסת בציבור הרחב כמעין "שקר לבן" שהפוסקים עושים בו שימוש לא-כשר. במאמר של הרב **ישראל רוזן** דיון בסוגיה זו מן הפן ההלכתי, מצד המדיניות התורנית, ומן ההיבט החינוכי.

פרופ' **יעקב בלידשטיין** מעלה שאלות בכל הנוגע לשימוש הרווח בצמד המושגים "קידוש השם" ו"חילול השם". לדעתו, שימוש לא-זהיר ותכוף במושגים אלה עלול לפגוע דווקא בערכים שהציבור הדתי מאמין בהם.

היועץ המשפטי לממשלה, **אליקים רובינשטיין**, סוקר בהרצאתו את מצבה של הצינות הדתית במדינה הדמוקרטית, תוך סיפור חייו האישיים. לטענתו, תופעות מסוימות בחברה מחזרות את הצינות הדתית לעמדה של קבוצת מיעוט בחברה הישראלית.

בגיליון זה הקדשנו מדור מיוחד לתגובות על מאמרים מגיליון העשור. ההדים הרבים מעידים ללא ספק על חיוניות ותסיסה מחשבתית בקרב מחנכים, רבנים ואנשי אקדמיה, ודומה כי אנו נמצאים בתוך תהליך בירור שבו קצוות שונים בצינות הדתית לוקחים חלק ותורמים את תרומתם הייחודית.

הוויכוח האקדמי על אודות הפסיקה הספרדית מתעלה בגיליון זה לדיון עקרוני על הגדרות של מודרנה ודפוסי תגובה אורתודוקסיים. הוויכוח מתנהל בין ד"ר **צבי זוהר** לבין **בנימין בראון**, סביב מאמרו של בנימין בראון בגיליון י'.

בנושא קרוב עוסקות תגובתה של ד"ר **תמר רוס** ותשובתו של הרב ד"ר **דניאל גוטנמכר**, הסובבות סביב השאלה עד כמה ניתן להפריד בין שיקולים חיצוניים להלכה לבין שיקולים פנימיים. הרב **מיכאל אברהם** והרב **יואל בן-נון** מתפלמסים בנוגע להגדרות ההלכתיות של החילוניים בימינו, ולגבי סמכותה של פרשנות המקרא בפסיקת הלכה. **מאיר רוט** מבקש, בעקבות מאמרו של ד"ר אליעזר מלכיאל בגיליון י', להדגיש את תפקידו של המחנך הדתי בעיצוב עולם דתי עשיר.

מדור ביקורת ספרים פותח במאמרו של הרב **יהודה ברנדס**, המעלה הרהורים ושאלות על מקורות ההשראה של הנוער ועל הקושי שבמציאת הדרך החינוכית הראויה בדורנו. **דוד ענקי** סוקר את ספרות המחקר שראתה אור לאחרונה בנושא מסעי הצלב (גזרות תתנ"ו), מנתח וממפה אותה.

המשך ליבון המחשבה הדתית בדורנו נראה כיום דבר הכרחי התורם להבנת הכוחות הפועלים בחברה הדתית, ואנו שמחים לקחת על עצמנו משימה זו גם בגיליונות הבאים.

העורכים